herpy

FIRBEN

North African Ocellated Lizard

Timon pater

Timon pater er et stort, dagaktivt firben fra det nordlige Algeriet og Tunesien og en nær slægtning til det europæiske *Timon lepidus*. Pasningen bygger på *T. lepidus* og *Timon tangitanus*: et stort terrarie, kraftig varme og UVB, en kølig vinterhvile og gerne et udendørs terrarie om sommeren.

Familie: Lacertidae Tidligere navn: *Lacerta lepida pater*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**40-60 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**17 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende, jordboende og gravende**
Biotop	**Klippeterræn og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Hotspot	**35-50 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**40-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**8-15 °C** 6-8 uger
Kost	**Insekter og frugt**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**10-16 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**78-96 dage** ved 26 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført i CITES eller i EU's bilag A-D og står ikke på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015). Køb kun opdrættede dyr, og spørg sælger om dokumentation for herkomsten.

Om arten

Timon pater hører til slægten *Timon*, store, kraftige firben med bredt hoved, stærke kæber og en lang hale. Arten blev tidligere regnet som underarten *Lacerta lepida pater* af perlefirbenet *Timon lepidus*. Slægtens arter er grønne til olivengrønne med sort tegning og blå pletter på flankerne. Tegning og kønsforskelle er ikke dokumenteret for *T. pater*.

T. pater er lidt mindre end *T. lepidus*. Slægtens arter bliver op til 80 cm i alt, men de fleste dyr bliver ikke meget længere end 60 cm, og hannerne af den nærtstående *T. tangitanus* er 43-45 cm. Voksne *T. pater* er 40-60 cm i alt, og omkring to tredjedele af længden er hale. Hunnerne er mindre end hannerne. Levetiden er ikke dokumenteret for arten; *T. lepidus* kan blive 17 år.

Navnet *pater* var tidligere også i brug om dyr fra Marokko. De marokkanske dyr hører til *T. tangitanus*, og ældre opdræt under navnet *pater* stammer derfra. Kun dyr fra det nordlige Algeriet og Tunesien er *T. pater*, så det er en fordel at kende dyrets oprindelse. Den nærtstående *T. tangitanus* er mindre sky end *T. lepidus*; hvordan *T. pater* opfører sig, er ikke dokumenteret.

Udbredelse og levested

Timon pater lever i det nordlige Algeriet og i Tunesien. I Algeriet findes den i Khroumirie, på højsletterne, i Aurès og i Kabylien, og dyr er fundet op til 2.111 m i Atlasbjergene. Typelokaliteten er Sétif i Algeriet. Tidligere angivelser af højder på op til 2.650 m gjaldt *T. tangitanus*. Om arten findes i det østlige Marokko, øst for floden Moulouya, er uafklaret. Marokkos øvrige firben af slægten er *T. tangitanus*.

Arten regnes for ikke truet, men bestanden i det nordøstlige Algeriet er aftagende.

> **Oprindelig udbredelse:** Algeriet og Tunesien.

LEVESTED

Timon pater er især undersøgt i nationalparken El Kala i det nordøstligste Algeriet: en skovklædt dal med korkeg, tæt krat af middelhavstype (maki), græs, dværgpalmer og en bæk. Klimaet er tørt med middelhavspræg, og regnen falder mest om vinteren. Dyrene er aktive om dagen med en tydelig top tidligt om morgenen og en mindre omkring middag, og mønstret er det samme forår og sommer.

Føden består mest af biller og myrer. Snegle betyder meget i august og græshopper i september, og der findes også lidt plantedele i føden. Ekskrementerne fra juli og august er mindre end i de øvrige måneder. Hvor længe arten går i vinterhvile i naturen, er ikke dokumenteret.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Timon pater*, og tallene her er lånt fra de nærtstående *Timon lepidus* og *Timon tangitanus*, som er bedre kendt i fangenskab. Klimaet i udbredelsesområdet er middelhavspræget med varme, tørre somre og kølige vintre.

Et voksent dyr eller et par skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde). Arten er aktiv og bruger hele gulvet, og større er bedre. Terrariet skal have god ventilation og frontåbning. Bunden er en blanding af sand og jord, mindst 10 cm dyb, så dyrene kan grave. Indret med flade sten, klippepartier og tykke grene som solpladser og med skjul i begge ender. Tunge sten skal stå helt fast, for dyrene graver og vælter alt, der ikke er sikret. Sæt en lukket plastbeholder med fugtig jord og et hul i siden ind som fugtig hule. Her lægger hunnen sine æg.

Et udendørs terrarie i fuld sol om sommeren er den bedste løsning. Brug kraftigt trådnet med en maskevidde på højst 12 mm på alle sider, også i bunden, grav kanten mindst 15 cm ned, og sørg for skygge og et tørt skjul mod regn. Dyrene tages ind, når efteråret bliver køligt.

TEMPERATUR

Solpladsen skal have en overfladetemperatur på 35-50 °C, målt med et infrarødt termometer. Luften i resten af terrariet holdes på 22-30 °C om dagen, og temperaturen falder til 15-20 °C om natten. Varmen kommer fra en halogenspot eller en kviksølvdamplampe; kviksølvdamplampen giver også UVB. Sæt solpladsen i den ene ende, så dyret kan vælge.

Arten kommer fra et område med kølige vintre, og en vinterhvile er naturlig og fremmer formeringen. Fodringen stoppes i midten af oktober, og lyset forkortes til omkring 8 timer. Til sidst slukkes varme og UVB, og dyrene hviler ved 8-15 °C i 6-8 uger, typisk fra begyndelsen af november til begyndelsen af januar. Dyrene æder ikke, men skal have adgang til vand. Kun raske dyr i god form skal i vinterhvile. Efter hvilen øges lysmængden gradvist til 12 timer, UVB tændes igen, og først derefter fodres dyrene igen.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luften i terrariet skal være forholdsvis tør, 40-70 %, men dyrene skal altid kunne søge en fugtig hule. Hold bunden tør øverst og fugtig længere nede. Stil en lav skål med frisk vand, som skiftes ofte, og som dyrene kan bruge til at drikke af.

Efter vinterhvilen forstøves terrariet hver morgen. Den stigende luftfugtighed og de længere dage sætter parringen i gang.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Timon pater er dagaktiv og soler sig i flere timer, så terrariet skal have meget lys og kraftig UVB. Brug et T5 HO-rør på 10-12 % i et armatur med reflektor over solpladsen eller en kviksølvdamplampe. Arten regnes til Ferguson-zone 3, som *T. lepidus*; afstanden afgøres med en UV-måler. Glas og plast stopper UVB, så røret skal sidde inde i terrariet eller over et åbent net.

Lysets længde følger årstiden: 12-14 timer om sommeren og omkring 8 timer under vinterhvilen. Brug et tænd-sluk-ur. Skift UVB-røret efter producentens anvisning.

FODER

I naturen består føden mest af biller og myrer, til tider også snegle og græshopper. Giv fårekyllinger, græshopper, kakerlakker, melorme og zophobas i varierende størrelser. Insekterne fodres godt med grønt og grøntsager i et døgn, før de gives. Af og til kan der gives lidt overmoden frugt. Drægtige hunner har gavn af en nyfødt mus én gang om ugen, fordi den dækker deres store kalkbehov.

Fodr voksne dyr 3-4 gange om ugen, og unger hver dag eller hver anden dag. Giv ikke for meget proteinrigt foder. Støv insekterne med kalk ved hver fodring, med D3, hvis dyret ikke får UVB, og giv et multivitaminpræparat en gang om ugen. Dyrene tager gerne føde fra en pincet.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Opførslen hos *Timon pater* er ikke dokumenteret, så det følgende er lånt fra slægtens øvrige arter. Dyrene er nysgerrige og kan tage føde fra en pincet. Giv et nyt dyr et par uger i ro, og lad det selv komme til. Et bid fra de stærke kæber kan give blødende sår, men dyrene bider sjældent uden grund. Hunner bryder sig ikke om at blive taget op i parringstiden, og det er bedst at bruge handsker, når de skal flyttes.

Hannerne er territoriale. Hold aldrig to hanner sammen. Et par eller en han med en enkelt hun kan holdes sammen i et stort terrarie med mange skjul, men se efter mobning. Under parringen holder hannen fast i hunnen med munden, og det kan give skrammer. Vask hænder efter kontakt med dyr og terrarie, for krybdyr kan bære *Salmonella*.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønnet kan først bestemmes sikkert efter nogle måneder. Hannerne har bredere hoved og kraftigere kæber end hunnerne. Hvornår *Timon pater* bliver kønsmoden, er ikke dokumenteret; hunner af den nærtstående *Timon tangitanus* lægger typisk først æg efter den anden vinter.

PARRING

Parringen følger vinterhvilen. Når dagene er blevet længere, varmen er tændt igen, og terrariet forstøves om morgenen, begynder hannen at jage hunnen. Under parringen bider hannen sig fast i hunnen. Jager han hende uafbrudt, og forsøger hun tydeligt at slippe væk, skilles de en tid.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æggene om natten under sten eller bark i fugtig jord, eller i den lukkede jordbeholder. Et kuld er typisk på 10-12 æg og højst omkring 16 æg hos *T. tangitanus*; tallene for *T. pater* er ikke dokumenteret, og de er lånt derfra. Hos *T. tangitanus* lægger hunnen et andet kuld 4-6 uger efter det første, men ikke et tredje. Hold jorden fugtig og gravbar hele sæsonen, og giv hunnen kalk og rigeligt føde. Graver hun i over en uge uden at lægge, skal hun til dyrlæge.

INKUBATION

Æggene tages ud og lægges i en lukket beholder med fugtig vermiculit eller perlit, uden at blive drejet. Der bruges en konstant temperatur på 26 °C uden store udsving. Æggene fra *T. tangitanus* skal ligge tørrere end æg fra *Timon lepidus*, ellers bliver de angrebet af skimmel, så hold substratet kun let fugtigt. Ungerne klækker efter 78-96 dage. Når ungen har skåret skallen op, hviler den ofte i ægget, indtil blommesækken er optaget; lad den komme ud i sit eget tempo.

OPDRÆT AF UNGER

Opdræt af *Timon pater* er ikke dokumenteret. Slægtens unger holdes i små terrarier med skjul, varme og UVB, fodres hver dag med små insekter støvet med kalk og skilles, når de bliver territoriale. Hos *T. tangitanus* viser grønne farver sig tidligt, men kønnet kan først bestemmes sikkert efter flere måneder.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes fejl i pasningen: for lidt UVB, for lidt kalk, for lav varme og for lidt bevægelse. Arten er så dårligt kendt i fangenskab, at kun slægtens generelle erfaringer kan bruges.

- Metabolisk knoglesygdom ved for lidt UVB og kalk. Typiske tegn er svage ben og bløde kæber.
- Overophedning i udendørs terrarier uden skygge. Dyrene skal altid kunne søge et køligt sted.
- Parasitter og mider hos nye dyr. Sæt dem i karantæne, og få en afføringsprøve undersøgt.
- Æglægningsbesvær, hvis der ikke er et egnet sted at lægge, eller jorden er for tør. Det kræver dyrlæge.
- Vægttab og frostskader under vinterhvilen, hvis temperaturen er forkert, eller dyret var svagt. Afbryd hvilen, hvis dyret taber sig.
- Bidsår efter parring og slagsmål og tab af halen, som vokser ud igen, men er kortere.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig halerod og er aktivt og nysgerrigt. Søg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke spiser, taber sig eller trækker vejret med åben mund.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.